

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

จารุกัญญา อุดานนท์^{*}
มฤตา แก่นสุวรรณ^{**}
อนิรุจ อินทร์เกศา^{***}

(วันรับบทความ: 5 กุมภาพันธ์ 2564/ วันแก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2564/ วันตอบรับบทความ: 21 มิถุนายน 2564)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Enter Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = .616) และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .614) สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ประกอบด้วยปัจจัยด้านเครือข่าย (beta=.181) ปัจจัยด้านผู้นำ (beta = .357) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (beta = .141) และปัจจัยด้านวัฒนธรรม (beta = .111) โดยปัจจัยด้านผู้นำส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 58.5 ($R^2 = .585$)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ชุมชนริมฝั่งโขง

^{*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{**} อาจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{***} อาจารย์, สาขาวิชาพื้นฐานประยุกต์ คณะวิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม

Factors affecting Participation in Sustainable Tourism Management of Mekong River Communities in Mueang District, Nakhon Phanom Province

Jarukanya Udanont^{*}
Mutuda Khansuwan^{**}
Anirut Ingesa^{***}

(Received Date: February 5, 2021, Revised Date: June 16, 2021, Accepted Date: June 21, 2021)

Abstract

The objective of this research aimed to investigate factors that effected on the participation in sustainable tourism management among communities along the Mekong River, Muang District, Nakhon Phanom Province. This research was a survey research that collected data by using questionnaire as a tool. The researcher collected data by studying concepts, theories and related researches. The data was from the sample group of 400 people. Descriptive Statistics was used to analyze the data, including Mean and Standard Deviation. It also used Pearson's Correlation Coefficient and Stepwise Multiple Regression Analysis. The result revealed that factors effected on the participation in sustainable tourism management among communities along the Mekong River, Muang District, Nakhon Phanom Province was at high level in overall ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = .616). For the participation in sustainable tourism management, it was at high level in overall ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .614). Moreover, it consisted of the network factor (beta=.181), the leadership factor (beta = .357), the environmental factor (beta=.141) and the cultural factor (beta=.111). The highest aspect was the leadership factor that effected on participation in sustainable tourism management among communities along Mekong River with a statistical significance at 0.01. It can predict the participation at 58.5 percentage.

Keywords: Participation, Sustainable Tourism Management, Mekong River Communities

^{*} Asst.Prof., Public Administration Department, Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University

^{**} Lecturer, Public Administration Department, Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University

^{***} Lecturer, Applied Fundamentals, Thatphanom College, Nakhon Phanom University

บทนำ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของโลกเพราะหลายประเทศอาศัยการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักในการพัฒนาประเทศและสร้างความเติบโตในระบบเศรษฐกิจ โดยมีความสำคัญในระดับต้นคือ 1 ถึง 3 ของ 10 อันดับแรกในอุตสาหกรรมสำคัญของหลายๆ ประเทศ (McIntosh and Goeldner, 1986) การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ในปี พ.ศ. 2558 ส่งผลให้เกิดการสร้างตลาดและฐานการผลิต ร่วมรวมทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการการลงทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรีภายในประเทศ สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ โดยธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ นับเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีการเปิดเสรี มีแนวโน้มการขยายตัวสูง และมีการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้นขึ้นโดยตลอด เห็นได้ชัดจากสถานการณ์ การท่องเที่ยวโลกในปัจจุบัน โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: UNWTO) ได้พยากรณ์ว่าในปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,400 ล้านคน และอาจมีจำนวนถึง 1,800 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2573 สำหรับแนวโน้มนักท่องเที่ยวในประเทศ สมาชิกอาเซียนที่เดินทางมาประเทศไทยนั้นแม้ว่าในปี 2557 จะมีตัวเลขที่หดตัวลงเมื่อเทียบกับ ช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา แต่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าในช่วงไตรมาสที่ 4 นักท่องเที่ยวอาเซียนโดยเฉพาะมาเลเซียเริ่มขยายตัวสะท้อนให้เห็นถึงความมั่นใจของนักท่องเที่ยว ที่เพิ่มขึ้น โดยนักท่องเที่ยวอาเซียน 3 อันดับแรกที่เดินทางมาประเทศไทย ได้แก่ มาเลเซียลาว และสิงคโปร์ ตามลำดับ (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

ประเทศไทยมีความต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เป็นจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยวระดับนานาชาติที่สำคัญของประเทศคู่ขนานกับภาคเหนือ และภาคใต้ ซึ่งจะกลายเป็นโอกาสในการเรียนรู้การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวชายแดน อย่างเป็นระบบก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันรวมถึงการเดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยว ที่เป็นพื้นที่ชายแดนที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน (ธนวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล, 2561) สอดคล้องกับ ข้อค้นพบของ Felsenstein and freeman (2001) ที่ระบุว่า การเข้ามาท่องเที่ยวเมืองชายแดน เพื่อยังเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมไปทั่วโลก และทำให้การท่องเที่ยวเมืองชายแดนมีการพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ Hausman and Haytko (2007) ได้กล่าวว่าแนวเขตเศรษฐกิจชายแดนจะเป็นผลดี ต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวในจังหวัดให้มาชมธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หายากซึ่งมีอยู่มากมาย ในประเทศไทย และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ ตามแนวชายฝั่งแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำ ที่มีศักยภาพสูง ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณีและวิถีชีวิต ชาติพันธุ์ ล้วนเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชื่นชมสุนทรีย์จากสิ่งเหล่านี้ หากมีการส่งเสริม ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียหรือส่งเสริมให้ประเทศไทย เป็นประตูสู่อินโดจีน (Indochina Gateway) เชื่อมโยงการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอนุภาค ลุ่มแม่น้ำโขงจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมศักยภาพของการท่องเที่ยวให้เติบโต แข็งแรง และสามารถแข่งขันในระดับสากลได้

จังหวัดนครพนมเป็นเมืองชายแดนแห่งหนึ่งของประเทศไทยที่มีอาณาเขตติดกับแม่น้ำโขง มีสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 3 สามารถเดินทางข้ามไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสามารถเดินทางต่อไปยังประเทศเวียดนามและจีนได้ การเกิดขึ้นของสะพานมิตรภาพไทยลาว แห่งที่ 3 จึงเป็นตัวกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามมา นอกจากนั้นนครพนม ยังเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบในเรื่องบรรยากาศสวยงามติดกับลำน้ำโขง เป็นที่ตั้งของพระธาตุพนม ทำให้นครพนมมีหลายจุดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะริมฝั่งโขงที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม เต็มไปด้วยทิวเขาทอดยาว ทำให้มีประชาชน นักท่องเที่ยวเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจเป็นจำนวนมาก (มนตรี คำวัน และคู่บุญ จารุมณี, 2560) แต่ทั้งนี้การท่องเที่ยวริมฝั่งโขงของจังหวัดนครพนม ก็ยังพบกับปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่หลายประการเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการทำให้เกิดการคิดแบบแยกส่วนแยกกันคิด แยกกันวางแผนแยกกันทำ และแยกกันของงบประมาณดังนั้นสิ่งที่จะช่วยให้การท่องเที่ยวชุมชนริมฝั่งโขงของจังหวัดนครพนมเฟื่องฟูและธำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองก็คือการเสริมสร้าง ศักยภาพของชุมชนให้มีบทบาทหน้าที่หรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ต้องการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้าน ได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้ และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว สู่คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดคือ “เมืองน่าอยู่ประตูเศรษฐกิจสู่อาเซียนและจีนตอนใต้ – ตะวันออก” หมายถึงการพัฒนาจังหวัดนครพนมให้เป็นศูนย์กลางเมืองการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ในแถบกลุ่มแม่น้ำโขงอาเซียนและจีนโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวสินค้าการบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายทุกระดับให้เที่ยวอย่างสนุกประทับใจ ปลอดภัยและมีความสุข”(สำนักงานจังหวัดนครพนม,แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2561- 2564, 2562)

การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนมจึงเป็นประเด็นที่สำคัญและจำเป็นในการนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบสามารถสร้างรายได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้ศึกษาจึงเห็นถึงความจำเป็นที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนริมฝั่งโขง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เพื่อสนับสนุนการวางแผนการพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชนริมฝั่งโขงให้สามารถบูรณาการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวและการมี ส่วนร่วมของชุมชนให้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน ท้องถิ่น เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อจะนำไปสู่ การพัฒนาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมฝั่งโขงอย่างยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เป้าหมายสูงสุดของการวิจัยนี้เน้นที่การวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลอย่างมีระบบสามารถนำไปพัฒนากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้เป้าหมายสูงสุดของการวิจัยดังกล่าวประสบผลสำเร็จจึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

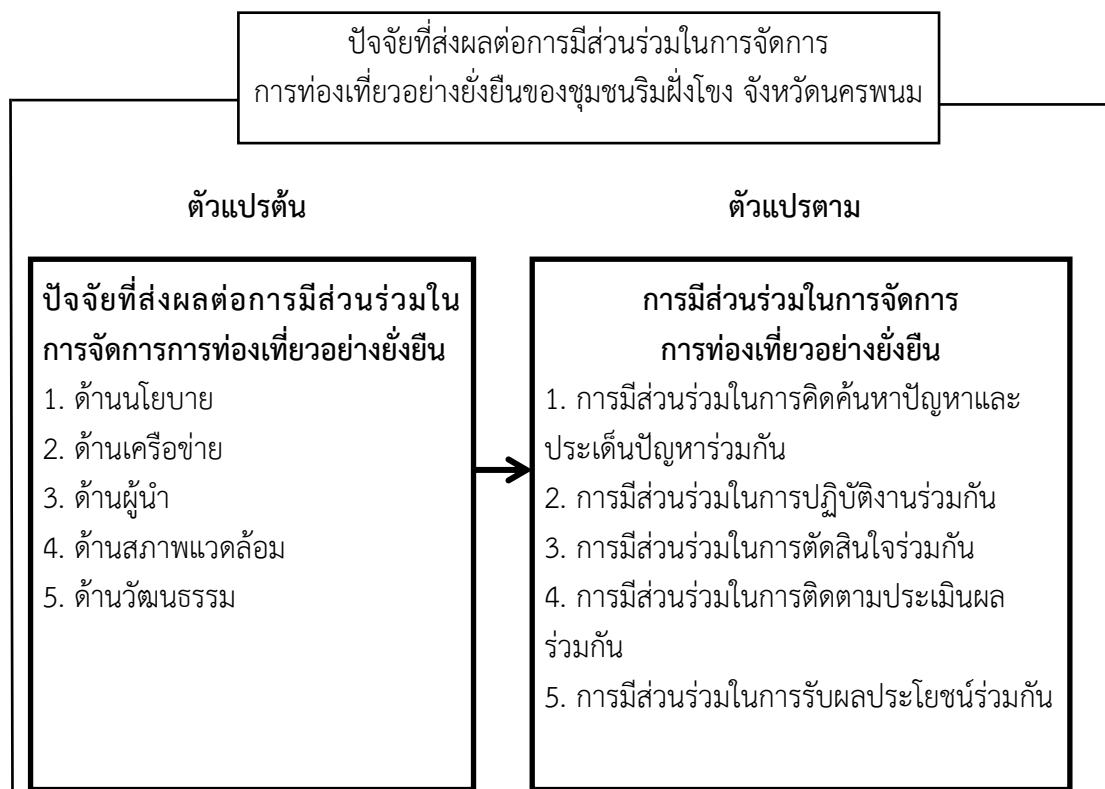
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสนับสนุนกิจกรรมชุมชนเพื่อให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง และต่อยอดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวจากชุมชนริมฝั่งโขงไปยังชุมชนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลของการวิจัยจะได้พัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหา และการพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการโรงแรม และกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักในสิ่งที่ดีที่ชุมชนมีอยู่
3. ผลของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระบบการจัดการท่องเที่ยวจากชุมชน โดยชุมชน เพื่อความยั่งยืนของชุมชนต่อไปได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม” ของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศผู้วิจัยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ Arnstein (1969) , Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981) , อคิน รพีพัฒน์ (2547), โกวิท พวงงาม (2559) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลร่วมกัน และ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังสังเคราะห์ตัวแปร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมได้ 5 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยด้านนโยบาย ด้านเครือข่าย ด้านผู้นำ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านวัฒนธรรมโดยมีกรอบในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม เป็นวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative approach) โดยวิธีการสำรวจวิจัย (survey research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จำนวน 26,463 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (sample size) คำนวณจากสูตร ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้ 394 ตัวอย่าง โดยการวิจัยครั้งนี้จะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อลดการคลาดเคลื่อนของข้อมูลและให้เกิดความสมบูรณ์ของข้อมูลมากที่สุด จากนั้นสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (nonprobability sampling) โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) โดยเลือกใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้แต่ต้องอยู่ในกลุ่มของประชากรที่สนใจศึกษา ดังนี้

1) ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนริมฝั่งโขง ในพื้นที่ศึกษาวิจัย
2) ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่นบริษัททัวร์รถตู้เกี่ยวกับระบบขนส่งนักท่องเที่ยว

- 3) ผู้ประกอบการที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- 4) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมนันทนาการ
- 5) ผู้ประกอบการบริการเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว
- 6) บุคลากรหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ในพื้นที่ และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยส่วนที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ในการสร้างเครื่องมือจะทดสอบความตรง (validity) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยกำหนดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (Index of Item-objective Congruence: IOC) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงแบบสอบถามก่อนที่จะนำไปทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อถือได้ตั้งแต่ระดับ 0.80 ขึ้นไป จากกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียง จำนวน 30 รายได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร ได้แก่ งานวิจัย ตำรา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน 2) การใช้แบบสอบถาม (questionnaires) โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือวัดสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จำนวน 400 คน

4. การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยหาค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) และใช้สถิติเชิงอนุมานในการหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ (sample correlation) ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (enter multiple egression analysis) โดยก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบตัวแปรอิสระว่ามีความสัมพันธ์กันเองหรือไม่ (multicollinearity) โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance โดยการแปลผลค่าเฉลี่ยและการแปลความหมายค่าสถิติสหสัมพันธ์แปลผลตาม วนิดา วาดีเจริญ (2560) ผลการทดสอบพบว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .614) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติงานร่วมกันมากที่สุด ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .672) รองลงมาคือด้านการตัดสินใจร่วมกัน ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .709) การค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .710) การรับผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = .656) และด้านการติดตามประเมินผลร่วมกัน ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .654) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมภาพรวม

การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน	3.58	.710	สูง
การตัดสินใจร่วมกัน	3.59	.709	สูง
การปฏิบัติงานร่วมกัน	3.62	.672	สูง
การติดตามประเมินผลร่วมกัน	3.56	.654	สูง
การรับผลประโยชน์ร่วมกัน	3.57	.656	สูง
เฉลี่ยรวม	3.58	.614	สูง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมสรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมภาพรวมพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = .616) เมื่อพิจารณาปัจจัยพบว่าปัจจัยด้านนโยบายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 1.08) รองลงมาคือปัจจัยด้านเครือข่าย ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = .950) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .850) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = .829) และปัจจัยด้านผู้นำ ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = .635) ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านนโยบาย	3.94	1.08	สูง
2. ด้านเครือข่าย	3.80	.950	สูง
3. ด้านผู้นำ	3.62	.635	สูง
4. ด้านสภาพแวดล้อม	3.71	.850	สูง
5. ด้านวัฒนธรรม	3.69	.829	สูง
เฉลี่ยรวม	3.75	.616	สูง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิพล ด้านนโยบาย ด้านเครือข่าย ด้านผู้นำ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิพล ด้านนโยบาย ด้านเครือข่าย ด้านผู้นำ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมอยู่ในระดับที่สูง ($r_{x_3} = 0.630$) ส่วนปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{x_2} = 0.462$, $r_{x_4} = 0.488$, $r_{x_5} = 0.507$) มีเพียงปัจจัยด้านนโยบายที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ต่ำ ($r_{x_1} = 0.356$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม(Y)	n	r	P-Values	แปล ความหมาย
X ₁ ปัจจัยด้านนโยบาย	400	0.356	0.000**	ต่ำ
X ₂ ปัจจัยด้านเครือข่าย	400	0.462	0.000**	ปานกลาง
X ₃ ปัจจัยด้านผู้นำ	400	0.630	0.000**	สูง
X ₄ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม	400	0.488	0.000**	ปานกลาง
X ₅ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม	400	0.507	0.000**	ปานกลาง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.356– 0.630 ซึ่งไม่เกิน 0.80 จึงไม่ฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ถดถอยพหุเรื่องภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุกันได้ (สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ, 2553) ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรทั้งหมดประกอบด้วย ปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยด้านเครือข่ายปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
X ₁	1				
X ₂	.329	1			
X ₃	.352	.428	1		
X ₄	.271	.301	.564	1	
X ₅	.291	.372	.563	.441	1

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (multiple regression) ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านนโยบาย (X₁) ปัจจัยด้านเครือข่าย (X₂) ปัจจัยด้านผู้นำ (X₃) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (X₄) และปัจจัยด้านวัฒนธรรม (X₅) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง ในระดับที่สูง (R = .697) และจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมร้อยละ 58.5 (R² = .585) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำ (X₃) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมมากที่สุด (beta = .357) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านเครือข่าย (X₂) (beta = .181) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (X₅) (beta = .151) และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (X₄) (beta = .141) ตามลำดับ โดยทั้ง 4 ปัจจัยมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านนโยบาย (X₁) (beta = .089) ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ตัวแปร	B	Std.Error	beta	t	Sig.
ปัจจัยด้านนโยบาย (X ₁)	.050	.023	.089	2.236	.026**
ปัจจัยด้านเครือข่าย (X ₂)	.117	.027	.181	4.371	.000**
ปัจจัยด้านผู้นำ (X ₃)	.345	.049	.357	7.095	.000**
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (X ₄)	.102	.032	.141	3.160	.002**
ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (X ₅)	.112	.033	.151	3.332	.001**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 R = .697 R² = .585 SE_{est} = .44368

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ภาพรวม และรายด้าน ประกอบด้วยด้านการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน ด้านการตัดสินใจร่วมกัน ด้านการปฏิบัติงานร่วมกัน ด้านการติดตามประเมินผลร่วมกัน และด้านการรับผลประโยชน์ร่วมกัน อยู่ในระดับสูงทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ของประชาชนเกิดจากความมีสำนึกพลเมืองส่วนรวมร่วมกัน หากมีปัญหาอุปสรรคความเดือดร้อนและความไม่พอใจร่วมกันที่มีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่จะผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน และจะมีการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการเข้าร่วม ความสนใจเข้าร่วม และการดำเนินการร่วมกันในการปรับปรุง พัฒนาสภาพของการท่องเที่ยวริมฝั่งโขงให้เป็นที่น่าท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Keogh (1990) พบว่า การเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยชุมชนเองต้องมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแบ่งปันผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน และสอดคล้องกับงานของ สมคิด ศรีสิงห์ (2559) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากิจกรรมชุมชนของเทศบาลนครพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานของ เกศินี มรณนธ์ (2553) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลแหลมผักเบี้ย จังหวัด เพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับสูง

ทั้งนี้เพราะจังหวัดนครพนม และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และประชาชนในชุมชนรู้สึกมีอิสระภาพและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม เพราะความสำเร็จของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขว่าประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต้องไม่เสียเงินค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ และต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น สอดคล้องกับ อคิน รพีพัฒน์ (2547) ที่ได้อธิบายไว้ว่าปัจจัยการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา คือ 1) เครือข่าย 2) ผู้นำ 3) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและกายภาพ 4) ด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2546) ได้กล่าวถึงปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ใน 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านภาครัฐ กลไกของภาครัฐทั้งในระดับนโยบาย มาตรฐานและระดับการปฏิบัติ ต้องเอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ปัจจัยด้านประชาชน ประชาชนต้องมีส่วนเกี่ยวข้องต่อปัญหา มีส่วนต่อความสามารถ และภูมิปัญญาในการจัดการปัญหา ซึ่งเป็นผลประโยชน์จากประสบการณ์และการเรียนรู้ รวมทั้งมีการสร้างพลังเชื่อมโยงในรูปกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และประชาคม 3) ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา ต้องมีบทบาทกระตุ้น ส่งเสริมเอื้ออำนวยกระบวนการพัฒนา สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากร ตลอดจนร่วมเรียนรู้จากชุมชนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา คำมาดี และสมพงษ์ อัครวิธิปัติ (2559) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยด้านนโยบาย ปัจจัยด้านเครือข่าย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม ในระดับที่สูง ($R = .697$) และจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนมร้อยละ 58.5 ($R^2 = .585$) จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาที่ละปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านนโยบาย จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านนโยบาย ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ข้อค้นพบดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยด้านนโยบายเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยตรงควรมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพและการบริการด้านการท่องเที่ยวและสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งโขงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะการกำหนดนโยบายของจังหวัดอาจถูกกำหนดจากชนชั้นนำในจังหวัดนครพนม และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยมาก นอกจากนี้นโยบายของจังหวัดยังเป็นตัวกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวริมฝั่งโขง การนำนโยบายที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไปปฏิบัติในพื้นที่อื่นย่อมส่งผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีส่วนร่วมมากหรือน้อยอยู่ที่นโยบายของจังหวัดที่จะให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด

2. ปัจจัยด้านเครือข่าย จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านเครือข่ายส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม สอดคล้องกับงานของ ไชยา ยิ้มวิไล และคณะ (2562) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ข่าวสารจากสื่อ ปัจจัยความโปร่งใสของหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ปัจจัยความตระหนักถึงความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและปัจจัยเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน

3. ปัจจัยด้านผู้นำ จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านผู้นำส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม สอดคล้องกับงานของ สมคิด ศรีสิงห์ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากิจกรรมของเทศบาลนครพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และสอดคล้องกับงานของ สุชิน แสงล่อ (2551) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนยี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนประกอบไปด้วยปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล วัฒนธรรมชุมชน และปัจจัยภายนอกซึ่งได้แก่ นโยบายและแผนในการพัฒนาการมีส่วนร่วม รวมถึงความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน

4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม สอดคล้องกับงานของ สุธาทิพย์ เข็มน้อย (2554) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมของชุมชน พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ อธิบายได้ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยตรง ควรมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพและการบริการด้านการท่องเที่ยว และสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในการปรับเปลี่ยนจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้น ซึ่งเหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม ในขณะที่เดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย โดยการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนานที่สุด และก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมน้อยที่สุดเช่นกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ทั้งระดับกระทรวง กลุ่มจังหวัด ภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบูรณาการการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวริมฝั่งโขงอย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

ดังนั้นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในพื้นที่และท้องถิ่นควรมีความชัดเจน ลดความซ้ำซ้อน เชื่อมโยงและพัฒนาระบบฐานข้อมูลตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งที่ควรเร่งดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วน

5. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม สอดคล้องกับงานของ เกศินี มรณนที (2553) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานของ สุจินตรา สะพุ่ม (2559) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อำเภอพัฒนานิคมจังหวัดลพบุรี ผลการศึกษา พบว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านวัฒนธรรม และนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวพบว่ามีผลสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง อธิบายได้ว่าปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม เป็นรูปแบบของกิจกรรมในชุมชน และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตในแต่ละแบบ และเป็นสิ่งที่คนในชุมชนสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน วัฒนธรรมส่วนหนึ่งสามารถแสดงออกผ่านทางดนตรี วรรณกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม การละคร และภาพยนตร์ รวมถึงกระบวนการในการผลิตสินค้าและการให้ความหมายแก่สินค้านั้นๆ ด้วย เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนริมฝั่งโขงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงส่งผลให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม ดังนั้นคนในชุมชนจึงมีการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยวของชุมชนริมฝั่งโขงไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมไปมากกว่านี้ และยังคงรักษารากฐานวัฒนธรรมให้คงอยู่โดยการอนุรักษ์บำรุงรักษา เพื่อจะสามารถใช้เป็นวัตถุดิบหรือต้นทุนของการท่องเที่ยว ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการร่วมมือพัฒนาพื้นที่ให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน พบว่า ประชาชนเห็นว่าควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนได้ข้อเท็จจริงและสามารถตัดสินใจแสดงความคิดเห็นได้ ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง และมีจุดมุ่งหมายชัดเจน และควรมีเวทีที่ระดมความคิด แสดงความคิดเห็นจากสภาพความจริงของปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งโขงเพิ่มมากขึ้น ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่ได้ที่เกิดจากการระบุปัญหาร่วมกันในแต่ละข้อเพิ่มมากขึ้น และควรมีกิจกรรมที่ให้ชุมชน ภาครัฐ เอกชน ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแสดงความคิดเห็นเพิ่ม

มากขึ้นกว่าเดิม ในการระบупัญหาประชาชนควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและชัดเจน ควรเป็นไปตามความต้องการของผู้มีส่วนร่วมและประชาชนทุกคน เพื่อให้การดำเนินงานมุ่งไปสู่เป้าหมายตามความต้องการของผู้มีส่วนร่วมทุกคน

1.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะเพิ่มมากขึ้นและควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกนโยบายและกลุ่มที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น และประชาชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ นอกจากนี้ องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยให้แสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์เพิ่มมากขึ้น และควรมีการลงประชามติ ในการตัดสินใจกระทำ หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

1.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน พบว่า ประชาชนเห็นว่าภาครัฐ เอกชนและประชาชนควรมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยวริมฝั่งโขงโดยการช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ที่ชัดเจนมีการช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มมากขึ้นประชาชนควรมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยว ทางด้านบริหารควรมีการประสานงานร่วมกันเพื่อทำประโยชน์ให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และประชาชนควรมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการขอความช่วยเหลือจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น

1.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกัน พบว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลด้านปัญหา และ อุปสรรคที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวริมฝั่งโขงเพิ่มมากขึ้น และจากการประเมินการดำเนินงานกิจกรรมร่วมกันประชาชนควรได้ผลประโยชน์จากการประเมิน ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนงานที่ทำร่วมกันเพิ่มมากขึ้น และประชาชนควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลว่ากิจกรรมที่ทำร่วมกันนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้หรือไม่

1.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน พบว่า ประชาชนควรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวริมฝั่งโขงที่ทำร่วมกัน ควรมีการปรับปรุงการพัฒนาบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ให้กับชุมชนริมฝั่งโขง อาทิ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงระบบสาธารณสุขและการขนส่งเพิ่มมากขึ้น ส่วนคุณค่าทางวัฒนธรรม การส่งต่อประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม ควรได้รับการทำนุบำรุงขึ้นมาใหม่เพื่อให้ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เพื่อให้การจัดทำแผนหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ครอบคลุมทุกกลุ่มและเกิดประโยชน์ที่สูงสุด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนมมากขึ้น หรือศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม และควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมกับพื้นที่อื่น เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงแนวทางการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนมในเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์คนในพื้นที่แบบเจาะลึกหรือแบบผสม เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนอย่างชัดเจน เพื่อที่จะได้นำปัญหาที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนมต่อไป

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกด้านนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนริมฝั่งโขง จังหวัดนครพนม

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2558). *การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เกศิณี มรณนท. (2555). *ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลแหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2559). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ไชยา ยัมวิไล, และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการวิจัย*, 8(2), 58-63.
- ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล. (2561). ศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง: มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กว๋างตรี. *วารสารการวิจัยบริหารการพัฒนา*, 8(1), 61-68.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บิสมิเนสอาร์แอนด์.
- ปรีชา คำมาดี และสมพงษ์ อัครวิธิปัติ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดชลบุรี*. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยมหิดล, 396-407.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2546). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

- มนตรี คำวัน, และคู่บุญ จารุณี. (2560). โอกาสและความท้าทายของการพัฒนานครพนมเป็นเมืองท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำโขง. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(3), 163-178.
- วนิดา วาตีเจริญ. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมคิด ศรีสิงห์. (2559). ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมของประชาชนในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 9(2), 57-63.
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม 4 ปี 2561-2564*. จังหวัดนครพนม.
- สุจินตรา สะพุ่ม. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษาเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- สุชิน แสงลออ. (2551). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนยี่สาร จังหวัดสมุทรสงคราม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุธาทิพย์ เข็มน้อย. (2554). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข.
- Arnstien, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.
- Felsenstein and freeman. (2001). Estimating the impacts of cross border competition: the case of gambling in Israel and Egypt. *Tourism Management*, 22(5), 511-521.
- Hausman and Haytko. (2007). Mexican maquiladoras: helping or hurting the US/ Mexico cross-border supply chain. *The International Journal of Logistics Management*, 18(3), 347-363.
- Keogh, B. (1990). Public Participation in Community Tourism Planning. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 449-465.
- McIntosh, R.W. and C.R. Goeldner. (1986). *Tourism Principles, Practices, Philosophies*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.